

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.5.2020 r.
COM(2020) 513 final

Zalecenie

ZALECENIE RADY

**w sprawie krajowego programu reform Cypru na 2020 r. oraz zawierające opinię Rady
na temat przedstawionego przez Cypr programu stabilności na 2020 r.**

Zalecenie

ZALECENIE RADY

w sprawie krajowego programu reform Cypru na 2020 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Cypr programu stabilności na 2020 r.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 121 ust. 2 i art. 148 ust. 4,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych¹, w szczególności jego art. 5 ust. 2,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania², w szczególności jego art. 6 ust. 1,

uwzględniając zalecenie Komisji Europejskiej,

uwzględniając rezolucje Parlamentu Europejskiego,

uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu ds. Zatrudnienia,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

uwzględniając opinię Komitetu Ochrony Socjalnej,

uwzględniając opinię Komitetu Polityki Gospodarczej,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W dniu 17 grudnia 2019 r. Komisja przyjęła roczną strategię zrównoważonego wzrostu gospodarczego, rozpoczynając tym samym europejski semestr na rzecz koordynacji polityki gospodarczej w 2020 r. Uwzględniła ona w należyтым stopniu Europejski filar praw socjalnych proklamowany przez Parlament Europejski, Radę i Komisję w dniu 17 listopada 2017 r. W dniu 17 grudnia 2019 r. na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 Komisja przyjęła również sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania, w którym wskazała Cypr jako jedno z państw członkowskich, w przypadku których przeprowadzona zostanie szczegółowa ocena sytuacji. W tym samym dniu Komisja przyjęła również zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro.
- (2) Sprawozdanie krajowe na 2020 r. dotyczące Cypru³ zostało opublikowane w dniu 26 lutego 2020 r. Zawiera ono ocenę postępów Cypru w realizacji zaleceń dla tego kraju,

¹ Dz.U. L 209 z 2.8.1997, s. 1.

² Dz.U. L 306 z 23.11.2011, s. 25.

³ SWD(2020) 512 final.

przyjętych przez Radę w dniu 9 lipca 2019 r.⁴, działań następnych podjętych w związku z zaleceniami z poprzednich lat, a także postępów Cypru w realizacji jego krajowych celów w ramach strategii „Europa 2020”. Sprawozdanie to objęło również szczegółową ocenę sytuacji przeprowadzoną na podstawie art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1176/2011, której wyniki opublikowano w dniu 26 lutego 2020 r. W wyniku analizy Komisja doszła do wniosku, że na Cyprze występują nadmierne zakłócenia równowagi makroekonomicznej. W szczególności bardzo wysoki udział kredytów zagrożonych obciąża sektor finansowy, a wysoki poziom zadłużenia prywatnego, długu publicznego i zadłużenia zewnętrznego ma negatywny wpływ na gospodarkę, czemu towarzyszy słaby potencjał wzrostu gospodarczego.

- (3) W dniu 11 marca 2020 r. Światowa Organizacja Zdrowia oficjalnie uznała epidemię COVID-19 za globalną pandemię. Pandemia stanowi poważne zagrożenie w zakresie zdrowia publicznego dla obywateli, społeczeństw i gospodarek. Znacznie obciąża krajowe systemy ochrony zdrowia i wywołuje zakłócenia w globalnych łańcuchach dostaw, wahania na rynkach finansowych, wstrząsy popytu konsumpcyjnego oraz inne negatywne efekty w różnych sektorach. Stwarza zagrożenie dla zatrudnienia, dochodów obywateli oraz działalności przedsiębiorstw. Doprowadziła do silnego wstrząsu gospodarczego, który już teraz ma poważne konsekwencje dla Unii Europejskiej. W dniu 13 marca 2020 r. Komisja przyjęła komunikat⁵ wzywający do skoordynowanej reakcji gospodarczej na kryzys, obejmującej wszystkie istotne podmioty na poziomie krajowym i unijnym.
- (4) Kilka państw członkowskich ogłosiło stan nadzwyczajny lub wprowadziło środki nadzwyczajne. Wszelkie tego typu środki powinny być wprowadzane pod warunkiem, że są ściśle proporcjonalne, konieczne, ograniczone w czasie i zgodne ze standardami europejskimi i międzynarodowymi. Powinny one podlegać nadzorowi demokratycznemu i niezależnej kontroli sądowej.
- (5) W dniu 20 marca 2020 r. Komisja przyjęła komunikat w sprawie uruchomienia ogólnej klauzuli korekcyjnej w ramach paktu stabilności i wzrostu⁶. Klauzula, jak określono w art. 5 ust. 1, art. 6 ust. 3, art. 9 ust. 1 i art. 10 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 1466/97 oraz w art. 3 ust. 5 i art. 5 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1467/97, ułatwia koordynację polityk budżetowych w czasie poważnego pogorszenia koniunktury gospodarczej. W swoim komunikacie Komisja przedstawiła Radzie opinię, że biorąc pod uwagę przewidywane poważne pogorszenie koniunktury gospodarczej w wyniku pandemii COVID-19, obecna sytuacja pozwala na uruchomienie klauzuli. W dniu 23 marca 2020 r. ministrowie finansów państw członkowskich zgodzili się z oceną Komisji. Uruchomienie ogólnej klauzuli korekcyjnej pozwala na czasowe odstępstwo od ścieżki dostosowania prowadzącej do osiągnięcia średniookresowego celu budżetowego, pod warunkiem że nie zagraża to stabilności finansów publicznych w średnim okresie. W przypadku części naprawczej Rada może również zdecydować, na podstawie zalecenia Komisji, o przyjęciu zmienionego kursu polityki budżetowej. Ogólna klauzula korekcyjna nie zawiesza procedur paktu stabilności i wzrostu. Pozwala ona państwom członkowskim na odstępstwo od wymogów budżetowych, które miałyby zastosowanie w normalnych warunkach, a jednocześnie umożliwia Komisji i Radzie wprowadzenie niezbędnych środków koordynacji polityki w ramach paktu.

⁴ Dz.U. C 301 z 5.9.2019, s. 117.

⁵ COM(2020) 112 final.

⁶ COM(2020) 123 final.

- (6) Potrzebne są stałe działania, aby ograniczać i kontrolować rozprzestrzenianie się pandemii, wzmocnić odporność krajowych systemów ochrony zdrowia, złagodzić skutki społeczno-ekonomiczne za pomocą środków wspierających przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe oraz aby zapewnić odpowiednie warunki bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy w celu wznowienia aktywności gospodarczej. Unia powinna w pełni wykorzystywać dostępne jej narzędzia, aby wspierać wysiłki państw członkowskich w tym zakresie. Jednocześnie państwa członkowskie i Unia powinny wspólnie przygotowywać środki konieczne do przywrócenia normalnego funkcjonowania naszych społeczeństw i gospodarek oraz zrównoważonego wzrostu gospodarczego, uwzględniając między innymi transformację ekologiczną i cyfrową oraz wyciągając wnioski z kryzysu.
- (7) Kryzys związany z COVID-19 unaoczniał elastyczność, jaką zapewnia jednolity rynek, umożliwiając dostosowanie się do nadzwyczajnych sytuacji. Aby jednak zapewnić szybkie i sprawne przejście do etapu odbudowy gospodarki oraz przywrócenia swobodnego przepływu towarów, usług i pracowników, należy znieść nadzwyczajne środki utrudniające normalne funkcjonowanie jednolitego rynku, gdy tylko przestaną one być konieczne. Obecny kryzys pokazał, że sektor ochrony zdrowia musi dysponować planami gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej, które powinny w szczególności obejmować ulepszone strategie zakupów, zdywersyfikowane łańcuchy dostaw oraz rezerwy strategiczne podstawowych produktów i materiałów. Są to kluczowe elementy konieczne do opracowania szerzej zakrojonych planów gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej.
- (8) Prawodawca Unii znowelizował już odpowiednie ramy legislacyjne⁷, aby umożliwić państwom członkowskim uruchomienie wszystkich niewykorzystanych zasobów z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w celu przeciwdziałania nadzwyczajnym skutkom pandemii COVID-19. Zmiany te zapewnią dodatkową elastyczność oraz uproszczą i usprawnią procedury. Aby zmniejszyć presję na przepływy środków pieniężnych, państwom członkowskim umożliwiono również skorzystanie w roku obrachunkowym 2020–2021 ze stopy dofinansowania z budżetu Unii w wysokości 100 %. Zachęca się Cypr do pełnego wykorzystania tych możliwości, aby wesprzeć obywateli i sektory, które są najbardziej narażone na trudności.
- (9) Społeczno-ekonomiczne skutki pandemii najprawdopodobniej rozłożą się nierównomiernie w poszczególnych regionach Cypru ze względu na różne modele specjalizacji; dotyczy to w szczególności obszarów, które są w znacznym stopniu uzależnione od turystyki oraz – w szerszym znaczeniu – od działalności gospodarczej opartej na bezpośrednim kontakcie z klientem. Wiąże się z tym ryzyko pogłębienia się różnic terytorialnych na Cyprze. Obecna sytuacja, która grozi również przejściowym zniweczeniem procesu konwergencji między państwami członkowskimi, wymaga ukierunkowanych działań politycznych.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/460 z dnia 30 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013 oraz (UE) nr 508/2014 w odniesieniu do szczególnych środków w celu uruchomienia inwestycji w systemach ochrony zdrowia państw członkowskich oraz w innych sektorach ich gospodarek w odpowiedzi na epidemię COVID-19 (Inicjatywa inwestycyjna w odpowiedzi na koronawirusa) (Dz.U. L 99 z 31.3.2020, s. 5) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/558 z dnia 23 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1301/2013 i (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do szczególnych środków zapewniających wyjątkową elastyczność na potrzeby wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w odpowiedzi na epidemię COVID-19 (Dz.U. L 130 z 24.4.2020, s. 1).

- (10) W dniu 7 maja 2020 r. Cypr przedłożył swój krajowy program reform na 2020 r. i swój program stabilności na 2020 r. W celu uwzględnienia powiązań między tymi dwoma programami poddano je jednoczesnej ocenie.
- (11) Cypr jest obecnie objęty częścią zapobiegawczą paktu stabilności i wzrostu oraz podlega regule dotyczącej zadłużenia.
- (12) W programie stabilności na 2020 r. rząd przewiduje pogorszenie salda nominalnego: z nadwyżki 1,7 % PKB w 2019 r. do deficytu wynoszącego 4,3 % PKB w 2020 r. Prognozuje się, że deficyt pogłębi się do 0,4 % PKB w 2021 r. Według tego programu relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB, po spadku w 2019 r. do 95,5 % PKB, wzrośnie w 2020 r. do 116,8 %. Na perspektywy makroekonomiczne i budżetowe wpływa duża niepewność spowodowana pandemią COVID-19. Dodatkowo istnieją specyficzne dla Cypru zagrożenia dla prognoz budżetowych; zalicza się do nich jawne zobowiązania warunkowe oraz potencjalne potrzeby finansowe szpitali publicznych w pierwszych latach wdrażania krajowego systemu ubezpieczeń zdrowotnych.
- (13) W odpowiedzi na pandemię COVID-19 oraz w ramach skoordynowanego unijnego podejścia Cypr wprowadził środki budżetowe mające na celu zwiększenie możliwości swojego systemu ochrony zdrowia, powstrzymanie rozprzestrzeniania się pandemii oraz pomoc tym obywatelom i sektorom, którzy zostali szczególnie dotknięci skutkami kryzysu. W programie stabilności na 2020 r. wskazano, że łączna wartość tych środków budżetowych wynosi 4,4 % PKB. Środki te obejmują wzmocnienie usług opieki zdrowotnej za pomocą dodatkowego budżetu do 0,5 % PKB, subsydia płacowe w celu utrzymania wynagrodzeń pracowników w przypadku zawieszenia działalności gospodarczej (2,7 % PKB) oraz wsparcie dochodowe dla małych przedsiębiorstw i osób samozatrudnionych (0,3 % PKB). Cypr zapowiedział ponadto środki, które wprawdzie nie mają bezpośredniego wpływu na budżet, ale przyczynią się do wsparcia płynności przedsiębiorstw, m.in. odroczenie płatności podatku VAT na okres dwóch miesięcy. Ogólnie rzecz biorąc, środki wprowadzane przez Cypr są zgodne z wytycznymi określonymi w komunikacie Komisji w sprawie skoordynowanej reakcji gospodarczej na pandemię COVID-19. Pełne wdrożenie tych środków, a następnie zmiana kierunku polityki budżetowej w sposób, który umożliwi osiągnięcie rozważnej średniookresowej sytuacji budżetowej, kiedy pozwolą na to warunki ekonomiczne, przyczyni się do zachowania stabilności finansów publicznych w perspektywie średnioterminowej.
- (14) Według prognozy Komisji z wiosny 2020 r. przy założeniu niezmiennego kursu polityki saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych Cypru w 2020 r. wyniesie -7 % PKB, a w 2021 r. osiągnie -1,8 % PKB. Prognozuje się, że wskaźnik zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnie poziom 115,7 % PKB w 2020 i 105 % w 2021 r.
- (15) W dniu 20 maja 2020 r. Komisja opublikowała sprawozdanie sporządzone zgodnie z art. 126 ust. 3 Traktatu w związku z nieprzestrzeganiem przez Cypr reguły dotyczącej zadłużenia w 2019 r. oraz planowanym przekroczeniem w 2020 r. progu deficytu wynoszącego 3 % PKB. Ogólnie rzecz biorąc, analiza wskazuje, że kryterium długu określone w Traktacie i w rozporządzeniu (WE) nr 1467/1997 zostało spełnione, podczas gdy kryterium deficytu nie jest spełnione.
- (16) Cypr zareagował na pandemię COVID-19, wprowadzając szereg środków w celu złagodzenia wpływu kryzysu na gospodarkę. W dniu 15 marca 2020 r. rząd przedstawił program wsparcia finansowego w celu ochrony zdrowia publicznego

i zapewnienia przetrwania przedsiębiorstw i pracodawców. W ramach programu przeznaczono 100 mln EUR na wsparcie finansowe dla sektora ochrony zdrowia w celu zwalczania pandemii, w tym na rekrutację dodatkowego personelu medycznego, pielęgniarskiego i pomocniczego oraz na wyposażenie i infrastrukturę. W programie określono szereg środków mających na celu wsparcie przedsiębiorstw poprzez zwiększenie płynności, takich jak systemy wsparcia dla przedsiębiorstw i osób samozatrudnionych oraz tymczasowe zawieszenie płatności podatku VAT dla przedsiębiorstw. Pakiet obejmuje również specjalne wsparcie w wysokości 11 mln EUR na poprawę sytuacji w sektorze turystyki.

- (17) Kryzys związany z COVID-19 świadczy o potrzebie ukierunkowania inwestycji na poprawę i modernizację publicznej opieki zdrowotnej, przywrócenie jej zdolności i wdrożenie reformy systemu opieki zdrowotnej. Nowy system opieki zdrowotnej zapewnia lepszy dostęp do usług podstawowej opieki zdrowotnej, odpowiednie prowadzenie i leczenie oparte na protokołach klinicznych. Zapewnia on również powszechne prawo do przystępnych cenowo świadczeń zdrowotnych w kontekście pandemii COVID-19. Cypr posiada ustanowiony plan pandemiczny oraz przydzielił dodatkowe środki na zapobieganie skutkom infekcji i dalszego zakażenia oraz zarządzanie tymi skutkami. W perspektywie średnioterminowej Cypr musi ukierunkować inwestycje na zwiększenie skuteczności, dostępności i ogólnej odporności systemu ochrony zdrowia. Zasoby dodatkowe na system ochrony zdrowia powinny zapobiegać przyszłym niedoborom personelu medycznego, dostaw kluczowych produktów medycznych i dostępności krytycznej infrastruktury. Sprawne wdrożenie reformy systemu opieki zdrowotnej zgodnie z planem ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia dostępu do opieki zdrowotnej i jej powszechnego zasięgu. Cyfrowe rozwiązania w zakresie zdrowia i nowe aplikacje przyczyniłyby się do przyspieszenia wdrażania usług e-zdrowia oraz do usprawnienia telekonsultacji i mechanizmów ostrzegania. Zasadnicze znaczenie ma polityka, która dąży do zwiększenia pojemności szpitali i poprawy warunków pracy personelu medycznego oraz która zapewnia stosowanie środków ochrony indywidualnej, badań, leków i wyrobów medycznych. Podstawowa opieka zdrowotna powinna zostać zintegrowana z opieką długoterminową i ambulatoryjną, co ma kluczowe znaczenie w świetle zmian demograficznych, a także w celu wsparcia osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, w tym osób niepełnosprawnych.
- (18) Po stałych pozytywnych zmianach na rynku pracy, jakie dały się zaobserwować w ostatnich latach, Cypr będzie teraz musiał zmierzyć się z wyzwaniami związanymi z poziomem zatrudnienia ze względu na kryzys zdrowotny. Konieczne są dalsze wysiłki, aby zminimalizować społeczno-gospodarcze skutki kryzysu. Cypr przyjął już środki nadzwyczajne, w tym rozwiązania w zakresie pracy w zmniejszonym wymiarze czasu i rozszerzenie świadczeń dla bezrobotnych na osoby samozatrudnione. Ważnym krokiem będzie utrzymanie zatrudnienia i zapewnienie wdrażania zapowiadanych środków, w ścisłym porozumieniu z partnerami społecznymi. Zwiększenie zdolności publicznych służb zatrudnienia dzięki zatrudnieniu pracowników na czas nieokreślony będzie miało kluczowe znaczenie, w szczególności poprzez zabezpieczenie kontynuacji usług doradców zawodowych pracujących na podstawie umów na czas określony wygasających w drugiej połowie 2020 r. Pozwoli to uniknąć dalszego obciążenia służb i zapewni skuteczne wsparcie osobom, które niedawno straciły pracę, i innym grupom szczególnie wrażliwym, takim jak młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nieszkoląca się, długotrwale bezrobotni oraz osoby z niepełnosprawnościami. W szczególności należy zwrócić większą uwagę na wsparcie na rzecz przechodzenia od kształcenia do zatrudnienia oraz na docieranie do

młodych ludzi, jako że niedawni absolwenci mogą napotkać dodatkowe trudności w znalezieniu pracy.

- (19) Pandemia COVID-19 wymaga odpowiednich środków mających złagodzić jej skutki społeczne oraz wesprzeć dochody gospodarstw domowych i szybkie ożywienie gospodarki. Prognoza Komisji przewiduje, że w 2020 r. bezrobocie wzrośnie do 8,6 %, a w 2021 r. spadnie do 7,5 %. Nastąpi prawdopodobnie znaczne obniżenie popytu zewnętrznego na usługi z powodu oczekiwanego głębokiego kryzysu sektora turystycznego. Należy zapewnić odpowiednie zastąpienie dochodu wszystkim pracownikom i osobom samozatrudnionym dotkniętym skutkami pandemii, w tym osobom, które nie mają stałego dostępu do ochrony socjalnej. Systemy ochrony socjalnej muszą chronić osoby zatrudnione, samozatrudnione i bezrobotne. Istnieje możliwość wzmocnienia ogólnego systemu ochrony socjalnej w celu zapobiegania wzrostowi poziomu ubóstwa i nierówności, zwłaszcza przez dotarcie do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, w tym dzieci, osób biernych zawodowo, pracowników nierejestrowanych i osób ze środowisk migracyjnych.
- (20) Duże znaczenie ma promowanie elastycznej organizacji pracy, z udziałem partnerów społecznych, zwłaszcza w formie telepracy. W perspektywie krótkoterminowej rozwiązania te będą wspierać pracowników, którzy nieoczekiwanie muszą zaopiekować się dziećmi lub innymi osobami pozostającymi na utrzymaniu, podczas gdy w perspektywie długoterminowej będą one sprzyjać ponownej integracji na rynku pracy wysokiego odsetka kobiet nieaktywnych zawodowo ze względu na obowiązki opiekuńcze. W związku z tym, że u osób starszych oraz osób cierpiących na choroby przewlekłe występuje zwiększone ryzyko poważnej choroby z powodu wirusa, inwestowanie w wysokiej jakości usługi opieki długoterminowej ma duże znaczenie dla zapewnienia ich ciągłego świadczenia i skuteczności w perspektywie krótko- i średnioterminowej.
- (21) Poprawa jakości, skuteczności i adekwatności kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy ma kluczowe znaczenie w kontekście obecnego kryzysu i w kontekście szybkiego ożywienia na rynku pracy. Wyposażenie ludzi w odpowiednie umiejętności jest jeszcze ważniejsze w czasach, gdy coraz większa liczba osób może stracić pracę i musi być gotowa na zmianę pracy w późniejszym okresie. Ograniczenia mobilności uwypukliły wyzwania związane z niskim poziomem umiejętności cyfrowych na Cyprze. Ma to negatywny wpływ na aktywność w internecie, taką jak telepraca, uczenie się na odległość oraz korzystanie z usług e-zdrowia. Równy dostęp do infrastruktury informatycznej i internetu, w tym dla osób uczących się znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, oraz dobrze wyszkoleni nauczyciele mają kluczowe znaczenie dla wysokiej jakości edukacji cyfrowej i uczenia się na odległość. Aby rozwiązać problem ogólnie niskich wyników w zakresie kształcenia i szkolenia oraz poprawić umiejętności, należy kontynuować reformę systemu edukacji, inwestując w rozwiązania w zakresie cyfrowego uczenia się, uczenia się opartego na pracy i przyuczania do zawodu, a także w rozwijanie kompetencji nauczycieli i instruktorów w zakresie skutecznego korzystania z narzędzi informatycznych. Istnieją możliwości rozwiązania problemu słabych wyników w nauce w zakresie umiejętności podstawowych, a także zwiększenia udziału w uczeniu się dorosłych. Aby przyspieszyć wdrożenie rozwiązań, programy zapewniające zmianę kwalifikacji mogłyby, w miarę możliwości, być opracowane do użytku online, a następnie, po powstrzymaniu pandemii, tam, gdzie jest to właściwe, odbywałyby się w normalnym trybie.

- (22) Na czas trwania kryzysu i w kontekście jego następstw potrzebne są i będą znaczne środki finansowe wspierające przedsiębiorstwa. Niezbędne jest zapewnienie odpowiedniego dostępu do finansowania i płynności, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), w celu utrzymania działalności przedsiębiorstw i zatrudnienia pracowników. Przy opracowywaniu i wdrażaniu tych środków należy wziąć pod uwagę odporność sektora bankowego. Cypr wdrożył specjalny program wsparcia dla małych przedsiębiorstw, w ramach którego subsyduje się płatności wynagrodzeń w przypadku przedsiębiorstw zatrudniających do pięciu pracowników. Zawieszenie podwyższonych składek na krajowy system ochrony zdrowia i odroczenie płatności podatkowych (np. VAT) zmniejszy ponadto bezpośrednią presję. Zasadnicze znaczenie mają sprawna koordynacja administracyjna, praktyczne wsparcie i skuteczna komunikacja na temat wsparcia dla MŚP, we współpracy ze strukturami wsparcia MŚP i organizacjami przedsiębiorców. Przyspieszenie płatności umownych przez organy publiczne może również przyczynić się do poprawy przepływu środków pieniężnych MŚP. Nowo utworzone przedsiębiorstwa typu *start-up* i *scale-up* mogą wymagać szczególnego wsparcia, np. w postaci udziałów kapitałowych posiadanych przez instytucje publiczne oraz zachęt dla funduszy *venture capital*, aby zwiększyły one inwestycje w tego typu przedsiębiorstwa. Ważne jest, aby wdrożyć środki wsparcia kapitałowego przygotowane przed kryzysem (Cyprus Energy Fund, wspóln inwestycyjny fundusz kapitałowy).
- (23) W celu sprzyjania odbudowie gospodarki ważne będzie przyspieszenie realizacji gotowych projektów w zakresie inwestycji publicznych i promowanie inwestycji prywatnych, m.in. w drodze odpowiednich reform. Ochrona i wykorzystywanie zasobów naturalnych kraju ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia trwałegożywienia gospodarczego i przyszłego wzrostu. W celu utrzymania atrakcyjności turystycznej kraju konieczne jest sprośwanie wyzwaniom związanym z ekologiczną transformacją energetyczną, efektywnym gospodarowaniem odpadami i gospodarką wodną oraz ochroną przyrody i różnorodności biologicznej. Chociaż rozpoczęto już znaczne inwestycje, konieczne jest przyspieszenie większej liczby inwestycji w tych obszarach. Cypr zmaga się z poważnymi wyzwaniami w dążeniu do osiągnięcia swojego celu na 2030 r. w zakresie emisji gazów cieplarnianych nieobjętych unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji. Wyzwania te należy rozwiązać poprzez zaplanowanie i wprowadzenie w odpowiednim czasie dodatkowych środków, zgodnie z krajowym planem w dziedzinie energii i klimatu. Takie środki będą wymagały inwestycji, w szczególności w takich obszarach jak energia odnawialna, efektywność energetyczna i zrównoważony transport, które mogą również przyczynić się do zapewnienia silnego bodźca ekologicznego. Cypr musi również usprawnić swój system gospodarowania odpadami i gospodarkę o obiegu zamkniętym. Wytwarzanie odpadów nadal przewyższa unijną średnią, zaś współczynniki recyklingu są nadal znacznie niższe od średniej unijnej. Na wysokim poziomie utrzymuje się również współczynnik składowania. Gospodarka wodna i gospodarowanie ściekami, zwłaszcza na obszarach miejskich, są nieskuteczne. Poważne obawy budzą susze i niedobór wody, a niewystarczająca reakcja polityczna może mieć wpływ na gospodarkę na obszarach wiejskich i turystykę. Programowanie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na lata 2021–2027 mogłoby pomóc Cyprowi sprośać niektórym wyzwaniom związanym z przejściem na gospodarkę neutralną dla klimatu, w szczególności na terytoriach objętych załącznikiem D do sprawozdania krajowego. Pozwoliłoby to Cyprowi optymalnie wykorzystać ten fundusz.
- (24) W okresie ograniczeń mobilności spowodowanych COVID-19 uwidoczniło się znaczenie nowoczesnej infrastruktury cyfrowej, powszechnego dostępu do internetu

i dostępności usług cyfrowych. Inwestowanie w gospodarkę cyfrową ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia wydajności i wsparcia odbudowy gospodarki po kryzysie. Cypr plasuje się na końcu indeksu gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego Komisji Europejskiej (DESI) na 2020 r. Jedynie 45 % Cypryjczyków w wieku od 16 do 74 lat posiada co najmniej podstawowe umiejętności cyfrowe, a specjaliści w dziedzinie ICT nadal stanowią niższy odsetek siły roboczej (2,7 %) niż średnia UE (3,9 %), co ogranicza potencjał gospodarki cyfrowej. Poziom interakcji online między organami publicznymi a obywatelami pozostaje niski i jedynie 51 % Cypryjczyków aktywnie korzysta z tych usług. Poziom handlu elektronicznego (tj. MŚP prowadzące sprzedaż online, obrót w ramach handlu elektronicznego i internetowa sprzedaż transgraniczna) poprawia się (31,8 w 2019 r. w porównaniu z 29,4 w 2018 r.), ale jest nadal niższy od średniej UE wynoszącej 40,1 (na 100).

- (25) Cypr może jeszcze bardziej usprawnić swój system badań naukowych i innowacji w celu wspierania wzrostu wydajności i wymaganej transformacji cyfrowej i ekologicznej w scenariuszu po zakończeniu pandemii. Niska zdolność absorpcyjna w zakresie badań naukowych i innowacji hamuje konkurencyjność Cypru. Poprawa współpracy między środowiskiem akademickim a przedsiębiorstwami oraz komercjalizacja wyników badań nadal stanowią główne wąskie gardło i wymagają podjęcia pilnych działań. Niemniej jednak wdrożone ostatnio środki, takie jak utworzenie nowego departamentu ds. badań naukowych i innowacji, powołanie nowego wiceministra ds. badań naukowych, innowacji i polityki cyfrowej, a także nowa krajowa strategia w zakresie badań naukowych i innowacji na lata 2019–2023, w której podniesiono docelową intensywność nakładów na badania naukowe i innowacje do 1,5 % PKB do 2023 r. (z obecnych 0,56 %), są obiecujące.
- (26) Jak potwierdzono w zaleceniu dla strefy euro na 2020 r., kluczowe znaczenie dla poprawy skuteczności i sprawiedliwości systemów podatkowych ma rozwiązanie problemu agresywnego planowania podatkowego. Skutki uboczne strategii agresywnego planowania podatkowego stosowanych przez podatników wymagają skoordynowanych działań krajowych w celu uzupełnienia prawodawstwa Unii. Dowody gospodarcze wskazują, że cypryjskie przepisy podatkowe są wykorzystywane do celów agresywnego planowania podatkowego. Cypr podjął działania w celu ograniczenia agresywnego planowania podatkowego poprzez wdrożenie międzynarodowych i europejskich inicjatyw oraz przyjęcie dodatkowych środków krajowych. Cechy tego systemu, takie jak brak podatków u źródła od dywidend, odsetek i opłat licencyjnych wypłacanych przez przedsiębiorstwa z siedzibą na Cyprze rezydentom państw trzecich, oraz zasady dotyczące rezydencji podatkowej przedsiębiorstw mogą w dalszym ciągu ułatwiać agresywne planowanie podatkowe. System odliczania odsetek nominalnych musi być ściśle monitorowany. Program naturalizacji w drodze wyjątku dla inwestorów i prawo pobytu na Cyprze w zamian za inwestycje zostały ponadto wymienione przez OECD jako obarczone potencjalnie wysokim ryzykiem niewłaściwego wykorzystywania.
- (27) Skuteczny system wymiaru sprawiedliwości ma zasadnicze znaczenie dla atrakcyjności gospodarki sprzyjającej inwestycjom i prowadzeniu działalności gospodarczej i będzie pełnił kluczową rolę w procesie ożywienia gospodarczego. Poważne braki w wydajności wymiaru sprawiedliwości nadal utrudniają egzekwowanie umów i uniemożliwiają szybkie rozstrzyganie spraw cywilnych i handlowych. Zapowiedziano szereg reform mających na celu rozwiązanie najważniejszych problemów systemu wymiaru sprawiedliwości na Cyprze, w szczególności przestarzałych przepisów dotyczących postępowania cywilnego,

cyfryzacji sądów, dużych zaległości w rozpatrywaniu spraw oraz braku szkolenia ustawicznego dla sędziów, ale postępy są dokonywane nadal w wolnym tempie.

- (28) Wzmocnienie odporności i skuteczności administracji publicznej ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia szybkiego i skutecznego wdrożenia na Cyprze środków naprawczych wprowadzonych w związku z COVID-19. Poprawa koordynacji między instytucjami sektora centralnego i podsektora lokalnego oraz rozwiązanie problemu fragmentacji i nieefektywności na szczeblu lokalnym są niezbędne do usunięcia wąskich gardeł w celu spójnego wdrażania, inwestycji i świadczenia usług w tym kraju. Kontynuowanie cyfryzacji administracji publicznej ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia jej ciągłości działania, a także dla zapewnienia stałego i skutecznego dostępu obywateli i przedsiębiorstw do usług publicznych.
- (29) Obecne zalecenia koncentrują się wprawdzie na łagodzeniu społeczno-gospodarczych skutków pandemii i ułatwianiu ożywienia gospodarczego, wydane w 2019 r. zalecenia dla tego kraju, przyjęte przez Radę w dniu 9 lipca 2019 r., obejmowały również jednak reformy, które są niezbędne do podjęcia średnio- i długoterminowych wyzwań strukturalnych. Zalecenia te pozostają aktualne i będą nadal monitorowane w ramach kolejnego rocznego cyklu europejskiego semestru. Podobnie jest w przypadku zaleceń dotyczących polityk gospodarczych związanych z inwestycjami. Zalecenia te należy uwzględniać do celów strategicznego programowania finansowania w ramach polityki spójności w okresie po 2020 r., w tym do celów środków ograniczających i strategii wyjścia wdrażanych w odpowiedzi na obecny kryzys.
- (30) Ochrona zdrowego systemu bankowego i zarządzanie ryzykiem w zakresie stabilności finansowej są niezbędne, aby złagodzić kryzys związany z COVID-19 i wesprzeć gospodarkę. Chociaż stabilność sektora bankowego znacznie się poprawiła w ostatnich latach, pandemia stanowi obciążenie dla banków, gdyż ryzyko kredytowe zwiększa się, a rentowność i kapitalizacja – zmniejsza. Podatność na zagrożenia i wyzwania wynika z nadmiernego zadłużenia sektora prywatnego i wysokiego odsetka kredytów zagrożonych, co ogranicza zakres wsparcia kredytowego. Cypryjski sektor bankowy ma drugi najwyższy wskaźnik kredytów zagrożonych w strefie euro. W związku z tym wysiłki na rzecz zmniejszenia liczby kredytów zagrożonych nadal stanowią priorytet, w szczególności w odniesieniu do rozwiązania problemu obniżenia dotychczasowego poziomu kredytów zagrożonych, które były zaległe jeszcze przed wybuchem kryzysu związanego z COVID-19. Aby osiągnąć ten cel, niezbędne są zmiany w spółce zarządzania aktywami państwowymi (KEDIPES), w tym w odniesieniu do jej modelu organizacyjnego i strategii. System ESTIA ma przede wszystkim na celu wspieranie i ochronę kredytobiorców podatnych na zagrożenia, ale zasadnicze znaczenie ma utrzymanie równowagi między tą działalnością a poprawą kultury płatności. W związku z tym wzmocnienie egzekwowania roszczeń i promowanie stosowania ram prawnych dotyczących niewypłacalności pomogłoby zapewnić trwałe rozwiązanie problemu kredytów zagrożonych. Istotnym zadaniem pozostaje ponadto zmniejszenie opóźnień w wydawaniu tytułów własności przez wdrożenie strukturalnego rozwiązania problemu nieprawidłowości w systemie transakcji dotyczących nieruchomości (tj. systemie wydawania tytułów własności i przenoszenia prawa własności).
- (31) Kontynuowanie wysiłków na rzecz wzmocnienia ram w celu zapobiegania korupcji i nakładania stosownych sankcji ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia ożywienia po kryzysie związanym z COVID-19 oraz dla osiągnięcia skutecznej, rozliczalnej i przejrzystej alokacji i dystrybucji środków finansowych i zasobów. Chociaż wdrażany jest plan działania na rzecz zwalczania korupcji, nadal oczekuje się na

przyjęcie kluczowych środków i przepisów, w szczególności w odniesieniu do projektów ustaw o zwiększeniu przejrzystości w procesie podejmowania decyzji publicznych, ustanowieniu niezależnego organu ds. walki z korupcją, zgłaszania korupcji i ochrony sygnalistów. Przepisy dotyczące niezależności budżetowej Urzędu, rozdziału funkcji i procedur rekrutacyjnych nadal nie zostały zakończone.

- (32) Europejski semestr zapewnia ramy stałej koordynacji polityki gospodarczej i polityki zatrudnienia w Unii, która może przyczynić się do osiągnięcia gospodarki zrównoważonej. W swoich krajowych programach reform na 2020 r. państwa członkowskie podsumowały postępy w realizacji określonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych celów zrównoważonego rozwoju. Poprzez pełną realizację poniższych zaleceń Cypr przyczyni się do postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz do wspólnych wysiłków na rzecz zapewnienia trwałej konkurencyjności w Unii.
- (33) Zasadnicze znaczenie dla szybkiego zniwelowania skutków gospodarczych pandemii COVID-19 ma ścisła koordynacja między gospodarkami w unii gospodarczej i walutowej. Jako państwo, którego walutą jest euro, Cypr powinien – uwzględniając wskazówki polityczne Eurogrupy – zapewnić, aby jego polityka była spójna z zaleceniami dla strefy euro i skoordynowana z polityką innych państw członkowskich strefy euro.
- (34) W ramach europejskiego semestru w 2020 r. Komisja przeprowadziła wszechstronną analizę polityki gospodarczej Cypru, którą opublikowała w sprawozdaniu krajowym na 2020 r. Komisja oceniła również program stabilności na 2020 r. i krajowy program reform na 2020 r., a także działania następcze podjęte w odpowiedzi na zalecenia skierowane do Cypru w poprzednich latach. Wzięła pod uwagę nie tylko ich znaczenie dla stabilnej polityki budżetowej i społeczno-gospodarczej na Cyprze, ale także ich zgodność z unijnymi przepisami i wytycznymi, ze względu na konieczność wzmocnienia ogólnego zarządzania gospodarczego w Unii przez wnoszenie na szczeblu unijnym wkładu w przyszłe decyzje krajowe.
- (35) W świetle tej oceny Rada przeanalizowała program stabilności na 2020 r., a jej opinia⁸ znajduje odzwierciedlenie w szczególności w zaleceniu 1 poniżej.
- (36) W świetle dokonanej przez Komisję szczegółowej oceny sytuacji i powyższej oceny Rada przeanalizowała krajowy program reform na 2020 r. i program stabilności na 2020 r. W niniejszych zaleceniach uwzględniono fakt, że w ramach dążenia do korekty zakłóceń równowagi należy w pierwszej kolejności stawić czoła pandemii i sprzyjać ożywieniu gospodarczemu. Zalecenia odnoszące się bezpośrednio do zakłóceń równowagi makroekonomicznej stwierdzonych przez Komisję na podstawie art. 6 rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 znajdują odzwierciedlenie w zaleceniu 1, 3 i 4,

NINIEJSZYM ZALECA Cyprowi podjęcie w latach 2020 i 2021 działań mających na celu:

- 1. Zgodnie z ogólną klauzulą korekcyjną podjęcie wszelkich działań niezbędnych do skutecznego zwalczania pandemii, utrzymania gospodarki i w dalszej kolejności wsparcia ożywienia gospodarczego. Gdy pozwolą na to warunki gospodarcze – prowadzenie polityki budżetowej mającej na celu osiągnięcie rozważnej średniookresowej sytuacji budżetowej i zapewnienie zdolności obsługi zadłużenia,

⁸ Na podstawie art. 5 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1466/97.

przy jednoczesnym zwiększeniu inwestycji. Wzmocnienie odporności i zdolności systemu ochrony zdrowia w celu zapewnienia wysokiej jakości i przystępnych cenowo usług, w tym przez poprawę warunków pracy pracowników ochrony zdrowia.

2. Zapewnienie odpowiedniego zastąpienia dochodu oraz dostępu do ochrony socjalnej dla wszystkich. Wzmocnienie publicznych służb zatrudnienia, promowanie elastycznej organizacji pracy oraz poprawa dopasowania kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy.
3. Zapewnienie płynności i odpowiedniego dostępu do finansowania, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw. Przyspieszenie realizacji gotowych projektów w zakresie inwestycji publicznych i promowanie inwestycji prywatnych, aby wspierać odbudowę gospodarki. Ukierunkowanie inwestycji na transformację ekologiczną i cyfrową, w szczególności na czyste i wydajne wytwarzanie i wykorzystanie energii, gospodarowanie odpadami i gospodarkę wodną, zrównoważony transport, transformację cyfrową, badania naukowe i innowacje.
4. Zintensyfikowanie działań na rzecz eliminowania cech systemu podatkowego, które ułatwiają agresywne planowanie podatkowe osobom fizycznym i przedsiębiorstwom wielonarodowym. Zwiększenie wydajności i cyfryzacji systemu sądownictwa i sektora publicznego.

Sporządzono w Brukseli dnia r.

*W imieniu Rady
Przewodniczący*